

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

**Факультет/інститут
Навчально науковий інститут мистецтв**

**Кафедра методики музичного
виховання та диригування**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ВОКАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма Середня освіта (Музичне мистецтво)

Спеціалізація 014.13 Середня освіта (Музичне Мистецтво)

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)

Галузь знань 01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “4” вересня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Історія та теорія вокальної педагогіки
Викладач	Молодій Ольга Романівна , заслужена артистка України, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування
Контактні телефони викладача	0503386878 0964062305
E-mail викладачів	mamamela@ukr.net ,
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	4 години

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія та теорія вокальної педагогіки» – одна із важливих дисциплін при підготовці майбутнього педагога-музиканта, виконавця - співака, професіонала - вчителя музичного мистецтва загальноосвітньої школи, диригента, керівника творчих колективів, як у школі так і в позашкільних закладах естетичного виховання. Невід’ємною складовою цього процесу є теорія, оволодіння значним об’ємом знань про природу співацького голосу, еволюцію вокально педагогічних поглядів, без яких неможливе розуміння процесу постановки і розвитку голосу.

Зміст дисципліни полягає у розкритті , осмисленні процесу становлення теорії вокальної педагогіки відповідно до розвитку знань про природу співацького голосу, зміни вокально-методичних установок, зумовлених вимогами виконавства, як оперного, так і, згодом, камерного та хорового.

Головні етапи розвитку вокальної педагогіки розглядаються у зв'язку з еволюцією оперного жанру, який визначає і активізує розвиток вокальної техніки, виконавської культури та їх взаємозв'язок. У вокальній педагогіці як науці проблема використання природи співацького голосу в оперному виконавстві є головною. Основні закономірності, принципи, прийоми сольного співу були виявлені завдяки стрімкому розвитку опери. Потім знайдені там нововведення привносилися в сферу камерного та хорового виконавства (хоча хорове мистецтво значно старше за віком). Мистецтво

сольного співу і хорова виконавська культура взаємозалежні між собою, їх поєднують практично ті ж проблеми вокальної педагогіки, методики і виконавської практики. Вокальний професіоналізм хормейстера - основа його практичної діяльності. У процесі вокальної роботи з хором йому доводиться вирішувати вокально-педагогічні проблеми, як педагогу сольного співу. Це проблеми звукоутворення, звуковедення, тембру голосу, закономірностей роботи голосового апарата в співі (дихання, гортані, горла, рота, м'якого піднебіння, мови...) на які необхідно зважати у виконавській і педагогічній практиці майбутнього співака, вокального педагога чи хормейстера.

У різні епохи музичного мистецтва існували різні погляди на природу співацького голосу і питання його використання. Залежно від цих поглядів, музично-естетичних смаків формувалася теоретична і методична модель вокального мистецтва, здійснювалося співацьке навчання і виховання співака. Природно-наукове обґрунтування співацького процесу у відриві від впливу музики, стилю, мови неможливе.

Розгляд в історичному аспекті питання природи та можливостей голосу людини дає можливість пояснити характер звучання співацького голосу і стилістику вокального інтонування музичних творів того чи іншого історичного періоду, зрозуміти методи вокального навчання і виховання професійних співаків конкретного часу, проаналізувати методичні концепції видатних вокальних педагогів минулого з позицій сучасності та виконавську палітру видатних майстрів вокальною мистецтва.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: ознайомити майбутніх педагогів та виконавців з розвитком теорії про співацький голос, його використання у вокально-виконавській практиці; історією розвитку вокальної педагогіки як науки, вокально-виконавських стилів, залежність методик від вирішення проблем використання природи співацького голосу в оперній і хоровій музиці різних епох; дати знання суміжних наук, що вивчають мистецтво сольного співу і методики вокального виховання та готують майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної музично-педагогічної діяльності.

Цілі курсу: відповідно до теорії співацького голосу, до зміни поглядів на природу звуку та манеру співу, розглянути основні принципи розвитку голосового матеріалу співака в контексті історичних змін. Систематизувавши знання щодо будови і функції голосового апарата, біофізіологічних механізмів співацького процесу, стійких критеріїв якості співу і співацької майстерності, структури співацького діапазону (дво- і триділянкова, що співпадає чи не співпадає з дворегістровою природою голосу), розглянути класифікацію співацьких голосів та її еволюцію; проаналізувати зміни методів і прийомів виховання співака; засвоїти матеріал з історії вокальної педагогіки (основні вокально-методичні трактати минулих епох); здійснити

аналіз і виявити вокальну стилістику хорової музики в історичному аспекті; з'ясувати закономірності роботи голосового апарата в співі, зрозуміти основні наукові концепції (міоеластична, нейрохронаксічна, акустична) його діяльності та сформувані у майбутніх митців та педагогів систему знань про еволюцію вокальної педагогіки як науки.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, використовувати різні форми комунікативних процесів, вільно оперувати професійною термінологією, володіти навичками редагування й перекладу текстів, пов'язаних із фахом. Здатність використовувати професійну літературу, фахові термінологічні словники та допоміжні джерела у процесі; здатність оперувати фаховою термінологією в професійному середовищі.
- Здатність до постійної та систематичної роботи, спрямованої на вдосконалення професійної музично-педагогічної майстерності, наполегливо досягати поставленої мети та якісно виконувати роботу у професійній музично-педагогічній сфері; вирішувати професійні завдання із застосуванням інформаційних технологій в професійній діяльності викладача музичного мистецтва (за видами); до розуміння еволюції культури та музичного мистецтва та основних тенденцій суспільно-історичного розвитку країни.
- Здатність до підготовки та редагування текстів професійного змісту державною мовою, володіння іноземними мовами.
- Здатність стисло викладати власні судження та відтворювати їх аргументовано і грамотно у письмовій формі; здатність самостійно опрацьовувати науково-методичну та музикознавчу літературу та застосовувати їх у власній практичній діяльності.
- Здатність використовувати професійно-профільні знання та навички при вихованні та навчанні музикантів, у процесі формування естетичних поглядів, тенденцій та художніх смаків; аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, мистецькі твори різних стилів, жанрів і форм, уміння висловлювати й аргументувати власні оцінні судження і позиції з основ музичного мистецтва.
- Здатність розуміти методологію проведення науково-педагогічних досліджень, вміти використовувати різні способи реєстрації наукових фактів, аналізувати та інтерпретувати матеріали спостережень, переводити наукові знання у площину практичного використання.

Фахові компетентності:

- Здатність до перенесення системи фахових знань у площину навчального предмету музичне мистецтво, структурування навчального матеріалу, проектування та організації власної діяльності.
- Здатність до оволодіння новими знаннями в галузі мистецької освіти, вміння застосовувати сучасні педагогічні технології в навчальному процесі.

- Здатність усвідомлювати місце та роль музичної культури у сучасному соціокультурному просторі та здатність аналізувати музичне мистецтво в контексті розвитку інших видів мистецтв, літератури, загального розвитку гуманітарного знання, релігійних, філософських ідей певних історичних періодів.
- Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань музичного мистецтва; концепцій розвитку музичного мистецтва у виконавській та педагогічній діяльності.
- Здатність використовувати знання теоретичних понять, вчень і теорій освіти як фундаменту для характеристики й аналізу мистецьких явищ і процесів та здатність використовувати мистецько-педагогічний потенціал музичного мистецтва для утвердження гуманістичних цінностей.
- Здатність вирішувати спеціалізовані завдання у галузі хорового та вокального виконавства у ланці середньої освіти в процесі навчання основ теорії і практики вокально-хорової роботи, художньо-творчого розвитку учнів через спів як форму роботи на уроках музичного мистецтва.
- Здатність до оволодіння новими знаннями в галузі мистецької освіти, вміння застосовувати сучасні педагогічні технології в навчальному процесі; демонструвати глибокі та системні знання у галузі музичного мистецтва.
- Здатність до розуміння основних проблем сучасної мистецької освіти й виконавства в Україні та пошуку шляхів удосконалення освітнього процесу в закладах мистецької освіти.

Результати навчання:

- Знання сучасних теоретичних основ вокальної педагогіки, педагогіки мистецтва, теорії художньої культури.
- Знання теоретичного матеріалу з історії вокального мистецтва , вокальну літературу.
- Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою вокального мистецтва; використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення теорії, історії та методики викладання вокального мистецтва.
- Здатність демонструвати глибокі та системні знання у галузі вокальної педагогіки, розуміння принципів, методів та форм проведення занять та керівництва художньо-естетичним розвитком учнів.
- Розуміння процесу становлення та розвитку різних вокальних шкіл (європейських, вітчизняних) та систему їх педагогічних принципів.
- Володіння знаннями щодо класифікації співочих голосів та їх якісних характеристик.
- Розуміння будови та функцій голосового апарату як „вокального” інструменту; процесу формування вокального голосу, поняття реєстрів, резонаторів.
- Впевнене володіння процесом правильного вокального дихання, знаннями та розумінням його ролі, класифікації типів дихання та історичних змін у поглядах вокальної педагогіки стосовно дихання у співі.

- Вміння дати теоретичний аналіз механізму формування правильного вокального звуку, поняття регістрів, резонаторів, інших вокально-технічних навичок з погляду історії вокальної педагогіки.
- Вміння використовувати психологічні категорії при формуванні правильної позиції звука та розвитку голосу співака в роботі з майбутніми вихованцями.
- Володіння навичками самостійної роботи з фаховою літературою, вокальним репертуаром різних епох, жанрів і стилів для використання у майбутній музично-педагогічній діяльності.
- Володіння навиком здійснювати змістовний аналіз музичного твору з погляду вокальних завдань, емоційно й цікаво розповідати учням про вокальну музику і виконавців.
- Здатність застосовувати фахові знання та практичні навички у педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі.
- Володіння основними психолого- педагогічними комунікативними аспектами, що сприяють продуктивній діяльності вокального педагога.
- Здатність формувати у майбутніх учнів розуміння ролі правильних вокально-технічних та виконавських навичок, самоконтролю та навички свідомого володіння голосом; володіння співаком усім комплексом засобів виразності, значення артистичної, сценічної майстерності у професійній діяльності співака.
- Знання основ психології професії вокального педагога, форм і методів індивідуальної роботи в класі постановки голосу.
- Вміння аналізувати вокальні твори з музично-теоретичної та вокально-художньої сторін; вміння самостійно здійснювати підбір вокального репертуару відповідно до розвитку голосу учня та вокальних завдань.
- Володіння усім комплексом знань про прийоми формування і розвитку співочого голосу та музичних здібностей, котрі необхідні для кваліфікованої роботи в школі та вищих навчальних закладах.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
Практичні заняття	10
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий

1	014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	1	вибірковий
---	---	---	------------

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Процес еволюції вокальної педагогіки. Головні поняття. Розмежування сольного співу і побутового та поетичного мовлення у мистецькій спадщині античності.	2	1	9
Тема 2. Мистецтво італійського <i>Bel canto</i> (від старовинного до класичного), співочі школи, методичні принципи виховання співаків Італії 17-18ст.	2	1	9
Тема 3. Нові вокально-технічні завдання, поставлені перед співаками творчістю Дж.Верді. Вердівські співаки.	2	1	9
Тема 4. Педагогічна діяльність Ф.Ламперті, Л.Джиральдоні. Погляди Е.Карузо на вокальну методику. Нові тенденції у італійській школі співу 20 століття.	2	1	9
Тема 5. Французька національна вокальна школа. Реформа Глюка. Вокально-педагогічні праці Ж.Дюпре, М.Гарсія-сина, Ж.Фора	2	1	9
Тема 6. Особливості німецької школи співу. Новаторство Р.Вагнера. Поняття Вагнерівський співак. Вокальна педагогіка західної Європи 20ст.	2	1	9
Тема 7. . Історичні та творчі зв'язки, джерела, особливості розвитку та формування основних педагогічних принципів української національної школи співу.	2	1	9
Тема 8. Значення творчості М.Лисенка у формуванні української академічної школи співу. Видатні вокальні педагоги О.Мишуга, С.Крушельницька.	2	1	9
Тема 9. Розвиток музично-драматичного театру Західної України, видатні камерні виконавці та вокальні педагоги Галичини. Педагогічні праці	2	1	9

О.Бандрівської.			
Тема 10. Креативний підхід до формування техніки співу в сучасній методиці педагогів-новаторів.	2	1	9
ЗАГ.:	20	10	90

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості. Використовуються методи контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів – майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Методи контролю і самоконтролю спрямовані на перевірку рівня засвоєння студентами теоретичних знань, сформованості вмінь та навичок. Методи усного контролю – індивідуальне чи фронтальне опитування, дискусія, письмового – тестування, контрольна чи самостійна робота, індивідуальні письмові завдання, метод самоконтролю, тощо.</p> <p>Оцінювання проводиться за національною шкалою (від відмінно до незадовільно) та шкалою ЕСТ8 (від А до Г). Сума балів за всіма видами контролю та за всі види навчальної діяльності становить 100 за семестр. Іспит – 50, поточна робота – 30, самостійна робота – 20.</p> <p>Кількість балів за роботу студента під час практичних занять, виконання самостійної роботи залежить від дотримання наступних вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг виконання завдань; якість виконання завдань; самостійність виконання; творчий підхід до виконання завдань; ініціативність у навчальній діяльності.</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Письмові роботи для даної дисципліни застосовуються переважно у вигляді тестових завдань або контрольної роботи. Метою використання даної форми контролю є перевірка якості самостійно засвоєних теоретичних знань з історії та теорії вокальної педагогіки. Частіше застосовується для студентів заочної форми навчання. Кількість балів залежить від кількості завдань цього виду і разом з поточною роботою в класі складає 50 балів за семестр. Форма – за домовленістю з викладачем – від руки, друкована або електронний варіант.</p>
Практичні заняття	<p>Практичні заняття відбуваються після начитки лекційних двох тем. Форма – індивідуальне чи фронтальне усне опитування, дискусія, запитання-відповіді, письмова, контрольна робота по тематиці двох лекцій.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. Студент допускається до нього при умові виконання всіх вимог, що</p>

	<p>ставляться до вивчення програмного матеріалу: відповідні знання теорії вокальної педагогіки, розуміння історичних шляхів розвитку та закономірностей її еволюції від найдавнішої доби до сучасності, виконаними індивідуальними та самостійними роботами.</p> <p>Поточний контроль на практичних заняттях включає перевірку систематичності виконання студентом різних видів індивідуальних завдань, спрямованих на поглиблення знань, отриманих на лекціях та в процесі самостійної роботи.</p>
Підсумковий контроль	<p>Підсумковий контроль відбувається таким чином: усне опитування (індивідуальне, фронтальне), тестові або письмові завдання.</p> <p>Форма контролю для даної спеціальності: Іспит – 1 семестр (50 – поточна робота на практичних заняттях, 50 – іспит, разом – 100 балів) Семестрова оцінка відображає сукупну суму балів за відповідь на іспиті та роботу на практичних заняттях.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

<p>Предмет «Історія та теорія вокальної педагогіки» належить до циклу дисциплін спеціального практичного спрямування і передбачає підготовку теоретико-методичної та наукової основи для виконавської та педагогічної діяльності студентів - майбутніх учителів музичного мистецтва, викладачів вокальної майстерності, співаків, диригентів, керівників художніх колективів.</p> <p>Вокальна педагогіка - наука про навчання і виховання професійного співака і використання можливостей людського голосу у музично-виконавській практиці.</p> <p>Призначення курсу - розкрити феномен голосу людини і проблему грамотного застосування його природи у виконавстві через історичний аспект. У основі - формування сучасної теорії співацького голосу і сольного співу на базі історії вокальної педагогіки і практики. Вивчення даної дисципліни дасть можливість сформувати методіку вокальної роботи в майбутній практичній діяльності вчителя, диригента хору, співака, вокального педагога, дозволить краще розуміти закономірності творення вокально-виконавських стилів хорової, оперної, камерної музики минулого, вдосконалити художнє мислення, загальний музичний розвиток, і, звичайно, вокальну майстерність майбутнього виконавця та педагога.</p> <p>Крім того, студент має оволодіти вмінням за допомогою засобів вокального мистецтва здійснювати естетичне виховання майбутніх фахівців; розвивати художньо-творчі та вокально-виконавські здібності своїх майбутніх вихованців, їх навички та вміння; освоїти методичні прийоми формування і розвитку співочого голосу та музичних здібностей, необхідні для подальшої кваліфікованої роботи в школі та вищих навчальних закладах.</p> <p>Майбутній педагог, збагатившись теоретичними знаннями, повинен на власному досвіді, в практиці розвитку свого голосу, показати вихованцям вміння співати в правильній позиції звука, користуючись принципами, виробленими в процесі історичного формування законів вокальної педагогіки та могли передати своє вміння вихованцям.</p> <p>У кінцевому результаті, відповідно до поставленої мети, завдань і визначених цілей даної дисципліни, випускник оволодіє цілим комплексом теоретичних знань, які зможе успішно використати у майбутній діяльності вчителя та вокального педагога.</p>
--

8. Рекомендована література

1. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): Підручник. - К.: ЗАТ "Віпол", 2007. - 174 с
2. Бандрівська О.К. Науково-методичні праці /статті, рецензії/.- Наукові збірки,- В.6.- ЛДМА.-Львів, 2002,- 148 с.
3. Гнидь Б.П..Історія вокального мистецтва/ Б.П. Гнидь - К., НМАУ, 1997.- 320 с.
4. Голос людини та вокальна робота з ним: Монографія/ Г.Є.Стасько, О.Д.Шуляр та ін,- Івано-Франківськ: Видави. ПНУ ім.. В.Стефаника, 2010.- 336 с.
5. Голинський М.Т..Спогади /Переди, сл. та передм. С.Д.Козака\ М.Т Голинський .- К.: Молодь, 1993,- 368 с.
6. Гринь Л.О. Методичні рекомендації до курсу „Вокал”. - Запоріжжя: КП „Дніпровський металург”, 2008. - 28с.
7. Гринь Л.О. Теоретико-методичні основи вокальної підготовки майбутніх акторів/ Науково-методичний посібник для студентів спеціальності „Театральне мистецтво” [науковий редактор Г.В. Локарева.] / Л.О.Гринь - Запоріжжя: ЗНУ, 2011. - 140с.,
8. Голинський М.Т..Спогади /Переди, сл. та передм. С.Д.Козака\ М.Т Голинський .- К.: Молодь, 1993,- 368 с.
9. Можайкіна Н.С. Методика викладання вокалу.Хрестоматія: навчальний посібник . – К.:Видавництво Ліра-К,2016. – 216с.
10. Кушка Я.С. Методика навчання співу: Посібник з основ вокальної майстерності. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – С.3-12.
11. Стасько Г.Є. Психотехніка співу у вокальній педагогіці: Монографія/ Г.Є.Стасько.- Івано-Франківськ: Видави. ПНУ ім.. В.Стефаника, 2010.- 136 с.
12. Стахевич О. Г. Основи вокальної педагогіки. Ч. 1: Природно-наукові теорії сольного співу. Курс лекцій. - Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. - 92 с.
13. Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва. Монографія: Ч.І./ О. Д. Шуляр.-Івано-Франківськ,- Видав. «Плай» ПНУ ім.В.Стефаника, 2010.- 352 с.
- 14.Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва: Монографія.-Ч.ІІ/О. Д. Шуляр,- Івано-Франківськ: Видав. «Плай» ПНУ ім.В.Стефаника, 2012,- 360 с.
15. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського – http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN Soc/%d0%97%20.pdf#gsc.tab=0

Молодій О.Р.

– доцент кафедри методики музичного виховання та диригування.